

kategórie. Čeština (a platí to rovnako aj pre slovenčinu) je podľa nej „extrémne rodový jazyk“. Napokon Anette Muschnerová (Zittau) v prednáške *Štúdium prekladateľstva na trojmedzí Poľska, Českej republiky a Nemecka* hovorila o výhodách štúdia prekladateľstva na hraniciach s Českom, kde sa študenti stretávajú so svojou materčinou a rovnako aj s jazykom, ktorý študujú, a Magda Schulmeisterová (Viedeň) v prednáške *Čeština na trhu Európskej únie* referovala o tom, že napriek istým obavám rastie v súvislosti s očakávaným vstupom ČR do Európskej únie záujem študentov Ekonomickej univerzity vo Viedni o češtinu.

Celé pražské podujatie malo vysokú odbornú i technickú úroveň. Účastníci boli už dopredu spojení internetovou sieťou, mohli sa vopred oboznámiť s abstraktmi vystúpení všetkých prednášok a na tom istom mieste boli dostupné aj všetky organizačné informácie. Onedlho (v r. 2003) aj nás čaká oslava založenia Slovenskej akadémie vied a umení a takisto Jazykovedného ústavu SAV. Pražské podujatie by mohlo byť inšpiratívne aj pre nás a stálo by za to pri tejto príležitosti prizvať k nám zasa zahraničných slovakistov.

Slavomír Ondrejovič

XI. KOLOKVIUM MLADÝCH JAZYKOVEDCOV

V dňoch 28. až 30. novembra 2001 sa v Spišskej Novej Vsi uskutočnil jedenásty ročník Kolokvia mladých jazykovedcov. Toto podujatie už niekoľko rokov organizuje Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV a Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV v Bratislave, tohto roku i v spolupráci s Katedrou slovenského jazyka a literatúry a Katedrou slavistiky Filozofickej fakulty PU v Prešove.

V mene Slovenskej jazykovednej spoločnosti a Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra rokovanie otvorila Míra Nábělková a spolu s organizátormi Petrom Karpinským a Zuzanou Miškovickou z FF PU v Prešove privítali 54 účastníkov zo 6 štátov.

V úvodnom bloku ako prvý vystúpil Martin Ološtiak (FF PU Prešov), ktorý v príspevku na tému *Variantnosť anglických mien v slovenčine* tézovito predstavil svoju budúcu diplomovú prácu. Činitele významne vplyvajúce na formálnu stránku cudzích (anglických) proprií v slovenčine rozdelil na interlingválne (napr. fyzická dĺžka, fonotaktické ustrojenie, variantnosť vo východiskovom jazyku), intralingválne (úzus v slovenčine, vplyv výslovnosti na skloňovanie) a extralingválne (frekvencia, popularnosť mena, časový faktor, ovládanie príslušného jazyka). Ďalej sa predstavili hostia z Čiech: Ladislav

Janovec (Ústav pro jazyk český AV ČR Praha) s príspevkom *Internacionalizácia a frazémy*, Martina Jamborová (Praha) s referátom nazvaným *K staročeským výrazom textilnej výroby* a Tamara Ivanová (Praha) hovorila *O tom, ako Slováci mluví a Česi povedajú*. Vo svojom vystúpení načrtla jazykovú situáciu Slovákov študujúcich na univerzitách v Čechách a upozornila na niektoré aspekty ich komunikácie s českými priateľmi. Zaujímavé boli zistenia o prepínaní kódov, podporené i malým sociolingvistickým výskumom. Ďalší príspevok s názvom „*Sme svoji*“: *o komunikačnej stratégii masových médií* predniesol Juraj Rusnák (FF PU Prešov). Kriticky sa v ňom dotkol zámernej transformácie intímneho na verejné v rozhlasovej relácii Hráme jubilantom, zamieňaniu sveta reality so svetom fikcie, kde sa dôležitým stáva čas, resp. počet minút v éteri rádia. Spomenul i problematiku tzv. podprahovej reklamy a implantáciu erotiky do médií. Lucie Hašová (Ústav pro jazyk český AV ČR Praha) vystúpila s referátom *Nos autom – ucho vlakom*, v ktorom sa venovala slangovému slovníku Vysokoškolského umeleckého súboru Karlovej univerzity. Podobne orientovaný príspevok s názvom *Sociolekty vybraných alternatívnych a marginálnych kultúr* predniesla Anna Gáľisová (PF UMB Banská Bystrica). Predstavila v ňom vlastný dotazník na výskum sociolektických slov používaných v minoritných skupinách. Pod mikroskop si vzala skupinu drogovovo závislých a skúmala komunikačné situácie, v ktorých sa sociolektizmy používajú, a aké sociálne faktory na ich používanie vplývajú. Na základe dotazníka a výskumu v teréne vypracovala výkladový a frekvenčný slovník termínov v spomenutej skupine. Anita Holá (PdF UK Bratislava) v príspevku *Školské prezývky a vplyv postavenia jednotlivcov v sociálnej skupine na ne* objasnila proces vzniku niektorých prezývok v školskom prostredí z onomastického, ale i zo sociolingvistického aspektu. Tému vlastných mien sa venovala Alexandra Gerláková (PF UMB Banská Bystrica). V referáte *Názvy ulíc mesta Prešov v praxi* porovnala miestny úzus s oficiálnym znením pomenovania ulíc a významných budov v jej rodnom meste Prešove. Ďalej sa predstavili Oxana Timonová (Katedra slovanskej filológie Lvovskej štátnej univerzity Ivana Franka Lvov) s príspevkom *Hybridné útvary v súčasnej slovenčine*, Ľuboš Kmeťko (PdF UK Bratislava) s referátom *Niektoré lingvistické teórie humoru a ich interpretačné možnosti vo vzťahu k detským vtipom*. Jana Javorčíková (Banská Bystrica) sa venovala mnohožánrovosti modernej americkej drámy na príklade divadelnej hry Marsha Normana *'night, Mother*. Ako posledný v popoludňajšom bloku vystúpil Peter Karpinský (FF PU Prešov) s príspevkom *Variantnosť a normatívnosť kultúrneho jazyka na konfrontácii historických textov*, v ktorom demonštroval jazykovú situáciu kultúrnej východoslovenčiny v 16. – 17. storočí na konkrétnom texte z obce Vítkovce v spišskonovoveskom okrese.

Objasnil predpokladaný pôvod pisateľa textu a venoval sa analýze jazyka na ortografickej, morfolologickej i syntaktickej rovine. Živou diskusiou sa tento blok príspevkov ukončil.

Ďalší blok otvoril Marián Sloboda (FF UK Praha) s témou *Ako na jazyk národnostnej menšiny: interakčné siete a biografie?* s podtitulom *Slováci v chorvátskom Iloku*. Nasledoval referát Kamila Kopeckého (PF UP Olomouc) *Slovenčina v ČR – už iba jazyk minority?* Predstavil v ňom kultúrny život Slovákov žijúcich v Olomouci a v česko-slovenských vzťahoch sa dotkol i vydávania časopisov (napr. *Mosty*) zaoberajúcich sa touto problematikou. Hana Marešová (PF UP Olomouc) sa venovala českým enklávam v Chorvátsku a v Banáte. Načrtla tendencie vývinu českého jazyka na Balkáne i sociálne vplyvy na jazykovú situáciu v tomto prostredí. Věra Novotná (Praha) v referáte *Zo zradných slov v češtine a srbčine* skúmala podobnosti a rozdiely v českej a srbskej lexike (rozdielne významy homofón týchto dvoch jazykov) a Darija Jakševá (FF UK Bratislava), lektorka slovinského jazyka, sa venovala zradnostiam, ktorým musia čeliť Slováci pri osvojovaní si slovinského jazyka. Poukázala na rozdiely medzi štandardnou varietou slovinčiny a hovorovou slovinčinou, bez poznania ktorých často dochádza ku komunikačným šumom i k nedorozumeniam. Ďalej odznel príspevok Michala Křístečka (Brno) s názvom *O jednej z funkcií antroponým z hľadiska štylistiky*, referát Olgy Komarovej (Kyjev) *Niektoré osobitosti jazykových kontaktov príbuzných jazykov (slovenčiny a ukrajinčiny)* a príspevok Juraja Miháliky (FiF UK Bratislava) *Arabské slová v slovenčine*. Kriticky sa vyslovil o niektorých lexikografických príručkach, napr. o Slovníku cudzích slov, v ktorých sú nesprávne údaje o pôvode niektorých podľa neho arabských slov. Tento príspevok vyvolal neskoršiu živú diskusiu o chápaní pôvodu slov. Viacerí podporili stanovisko, že slovníky by mali uvádzať údaj o tranzitnej krajine, t. j. o krajine, z ktorej bolo slovo prevzaté a ktorá nemusí byť totožná s krajinou či jazykom jeho pôvodu. Lucie Korbelyiová (Praha) predstavila *Špeciálny slovník češtiny pre cudzincov*, na ktorom pracuje kolektív na univerzite v Olomouci. Jitka Janíková (Praha) v referáte *A to sa mňa pýtate?* prezentovala svoju rozsiahlejšiu prácu zameranú na výskum suprasegmentálnych vlastností na základe konfrontácie prejavov Moravanov a Čechov. Michal Fedák (JÚLŠ SAV Bratislava) predniesol referát o rozkolísanosti a variantnosti písania veľkých písmen na začiatku slovných spojení pomenúvajúcich rozhodovacie a organizačné jednotky inštitúcií, podnikov a organizácií (správne rady, dozorné rady a pod.). Jindra Světlá (Praha) sa zaoberala internacionalizáciou slovnej zásoby v oblasti cestovného ruchu a Lucia Gianitsová (FF PU Prešov) venovala pozornosť deklinačným systémom v slovenčine od jej uzákonenia L. Štúrom. Spomenula tiež problémy detí so zaradovaním jednotlivých slov do deklinačných typov (napr. substantívum dedo a

pod.) a prezentovala súčasné teórie delenia deklinačných typov umožňujúce ľahšie zorientovanie sa detí v bludisku deklinačných výnimiek.

Tretí blok príspevkov bol zameraný predovšetkým na historicko-dialektologickú problematiku. Joanna M i e t ł o v á (Toruń) najprv prezentovala svoju prácu *Česká a polská počítačová lexika*. Venovala sa najmä miere adaptácie internacionalizmov (hlavne anglicizmov) z oblasti výpočtovej techniky v poľštine a v špeciálnej časti svojho príspevku sa zaoberala fonetickou adaptáciou týchto termínov. Samotný historicko-dialektologický blok otvoril M i r o s l a v H o v a n č í k (JÚLEŠ SAV Bratislava) príspevkom na tému *Vývin slovnej zásoby v spišskom nárečí pri pohľade na historický materiál*. Na základe konfrontácie výsledkov svojho výskumu s dialektologickou kartotékou v JÚLEŠ SAV poukázal na nevyhnutnosť získania nového dialektologického materiálu, ktorý by bol relevantným zdrojom skúmania súčasných tendencií v slovenských nárečiach. Jaromír K r š k o (FHV UMB Banská Bystrica) v príspevku *Mikroštruktúrne vzťahy v turčianskej hydronymii* predstavil časť svojej habilitačnej práce a načrtnul i problematiku a prehľad terminologického uchopenia viacmennosti u viacerých autorov. Stotožnil sa s názorom M. Majtána, ktorý tento jav nazýva onymická synonymia, pričom na základe skúmania názvov vodných tokov a na základe lexikologicko-sémantickej charakteristiky týchto názvov J. Krško pracuje i s pojmami onymická polysémia, resp. homonymia. Zo svojej dizertačnej práce vychádzal i Martin S c h a c h e r l (Brno) v príspevku *Štylistická charakteristika hláskových a slovotvorných prostriedkov v legende Inultus z knihy Juliusa Zeyera Tři legendy o krucifixu Julia Zeyera*. V podobnom duchu sa niesli i referáty tímu mladých poľských lingvistiek z Toruňa. Alicja Z a g u n o v á predstavila *Varšavské úvahy o rukopise a jazyku prepisovateľa*, Joanna M i e l c z a r e k o v á prezentovala svoju prácu *Odrasť vokálneho a konsonantického systému v pravopise českej rukopisnej pamiatky z konca XV. storočia zo zbierky Mestskej knižnice v Toruni* a Katarzyna N o w a k o w s k a sa pokúsila o jazykovú analýzu evanjelickej lexiky týkajúcej sa zbraní a vojny. Martin S t l u k a (Praha) sa v príspevku *Staročeské životy Krista Pána* obšírne venoval charakteristike textových dokladov tejto literárnohistorickej pamiatky a zameral sa najmä na špecifiká grafickej realizácie niektorých foném, na hláskoslovné zmeny a na typické morfológické črty jazyka daných textov. Eva H r d i n o v á (Olomouc) svoj príspevok nazvala *K špecifickým lexémam v jazyku pravoslávnych kresťanov na Morave*. Za základ tejto špecifickej náboženskej lexiky považuje lexikálne výpožičky, z ktorých väčšinu tvoria cirkevné slovanizmy, ku ktorým zaraďuje kalky a polokalky gréckych lexém, grécizmy a vlastné cirkevné slovanizmy, a výpožičky zo živých slovanských jazykov a taktiež z gréčtiny a rumunčiny. Charakteristikou špeciálnej terminológie v Staročeskom slovníku sa zaoberala Zlatice B r a u n š t e i n o v á (Praha) a

objasnila výskyt a používanie terminologických skratiek a skratky „spec.“ v danom lexikografickom diele. Boris L e h e č k a (Praha) v príspevku *Na čo sa fixuje stará čeština* načrtnol projekt, v rámci ktorého sa podieľa na príprave elektronických edícií rôznorodých staročeských textov. Miloslava V a j d l o v á (Ústav pro jazyk český AV ČR Praha) prítomných zaujala i pobavila *Delením živočíšnej ríše v slovníkoch Bohemář Bartoloměje z Chlumce, Nomenclator quadrilinguis D. A. Veleoslavina a Orbis Pictus J. A. Komenského*. Tento blok príspevkov ukončili Blanka M i c h a l o v á (Praha), ktorá zúčastneným priblížila jazyk a štýl vybraných ukážok českej barokovej korešpondencie, a Lukasz W o j t y l a k (Krakov) so širšie koncipovanou témou *Podobnost' a příbuznost' jazykov*.

Posledný okruh príspevkov tohtoročného kolokvia otvorila Martina S u l č k o v á (Praha) témou *K lingvoliterárnym stykom slovenských a českých puchmajerovcov*. Referát Nicol J a n o č k o v e j (JÚLŠ SAV Bratislava) o distributívnych slovesách pod názvom *Tretia tvár distributívnosti* bol prvým z radu príspevkov venovaných kategórii vidu. Christof H e i n z z Viedne prezentoval časť svojej práce o finitných spôsoboch slovesného deja pri terminatívnych a aterminatívnych slovesách v ruštine a češtine. Niekoľko poznámok k odrazu kategórie vidu v českom národnom korpuse uviedla Martina R e s l o v á z Prahy a terminologickou nejednoznačnosťou používania pojmov vid a aspekt v slovanskej a západoeurópskej jazykovede sa zaoberala Terézia G a m r a t o v á (JÚLŠ SAV Bratislava). Morgan N i l s o n (Univerzita Göteborg) na základe svojpomocne zostaveného korpusu slovenských textov spracoval jednotlivé významy slovesa *ísť* ako pomocného slovesa v slovenčine. Témou i precíznym spôsobom spracovania zaujala Martina I v a n o v á (FF PU Prešov). V príspevku *Explicitnosť verzus implicitnosť v pragmaticky motivovaných výpovediach* sa zamerala na jednovetné písomné komunikáty vo vymedzenom verejnom sociálnom priestore, t. j. predovšetkým príkazy a zákazy informatívno-direktívneho charakteru vo forme verejných nápisov. Záveru kolokvia dominoval tím českých lingvistov z Ústavu pro jazyk český AV ČR, pracujúcich pod vedením Olgy Martincovej na grantovom projekte Internacionalizmy v novej českej slovnej zásobe. Jednotlivé čiastkové problémy výskumu prezentovali Zdenka O p a v s k á v príspevku *K neologickým internacionalizmom v českej slovnej zásobe*, Jitka M a r v i n a c o v á s témou *K problematike neosemantizmov internacionálnej povahy*, Pavla Š m í d o v á sa zapodievala vzťahom multiverbizácie a internacionalizácie a Zdenka T i c h á v príspevku *O postojoch k internacionalizmom* predstavila metódy a výsledky sociolingvistického výskumu vzťahu používateľov jazyka k cudzím slovám. Prijemným osviežením sa stal príspevok Andrey R a f a y o v e j (JÚLŠ SAV Bratislava) *O komunikácii prostredníctvom vizitiek*, ale i poukázanie na *Pravopisné zvláštnosti francúzštiny v elektronicky spracovanej komunikácii*, ktoré prezentovala

Katarína Chovancová (FHV UMB Banská Bystrica). Kolokvium uzavrel Juraj Kuba (FHV UMB Banská Bystrica) literárno-lingvistickou analýzou jazykovo-štylistickej povahy motívu smrti v prózach Vajanského, Tajovského a Hronského.

Za všetkých, všetkým a za všetko sa poďakovala opäť Mira Nábělková, ktorá v záverečnom slove zhodnotila priebeh i výsledky tohtoročného kolokvia a vyjadrila nádej, ba až istotu, že o rok sa stretneme znova. My dúfame, že budúci rok nás svojou prítomnosťou a cennými radami poctia viacerí skúsenejší odborníci...

Materály z kolokvia budú publikované v zborníku *Varia* (XI).

Terézia Gamratová – Miroslav Hovančík